

МЕЃУНАРОДНА НАБЉУДУВАЧКА МИСИЈА РЕФЕРЕНДУМ 2004 – ПОРАНЕШНА ЈУГОСЛОВЕНСКА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

ИЗЈАВА ЗА ПРВИЧНИТЕ НАОДИ И ЗАКЛУЧОЦИ

Скопје, 8 ноември 2004 г. – Канцеларијата за демократски институции и човекови права на ОБСЕ (ОБСЕ/ОДИХР) и Советот на Европа (СЕ) испратија Меѓународна набљудувачка мисија за референдумот (МНМР), кој се одржа на 7 ноември, како одговор на поканата на Министерството за надворешни работи на поранешната југословенска Република Македонија. МНМР го набљудуваше референдумскиот процес со цел да процени дали е во согласност со принципите за демократски изборни процеси, вклучуваќи ги и заложбите и стандардите на ОБСЕ и Советот на Европа, како и неговото придржување кон домашното законодавство.

Оваа изјава за првичните наоди и заклучоци е објавена пред објавувањето на конечните резултати од референдумот и пред да се решава по сите приговори и жалби од страна на изборните и судските органи. Конечната проценка за референдумот ќе зависи од начинот на извршување на овие важни постапки.

Првични заклучоци

Референдумот одржан на 7 ноември 2004 г. во поранешната југословенска Република Македонија беше, главно, во согласност со меѓународните стандарди за демократски изборни процеси. Ограничениот број на случаи на неправилности во постапките, како и други неправилности, не го нарушија севкупниот интегритет на процесот.

Референдумот беше исклучително важен бидејќи со тоа гласачите решаваа дали се за 123 општини, како што е предвидено со системот за поделба на општините, донесен 1996 г. Додека од една страна референдумското прашање имаше директна врска со законот од 1996 г., од друга страна, резултатите може да создадат директни последици врз спроведувањето на Законот за територијална организација, донесен во август 2004 г. Првичните резултати јасно покажуваат дека референдумот не е успешен.

Следниве позитивни особини беа карактеристични за референдумскиот процес:

- Државната изборна комисија (ДИК) ги спроведуваше своите задачи на ефикасен и консензуален начин, и покрај непостоењето на постојан Секретаријат, кој ќе го олесни функционирањето. Техничките подготовки и назначувањето на Изборните одбори главно се одвиваа навремено. Политичките партии не поднесоа ниту еден приговор во врска со техничките аспекти на референдумскиот процес;
- Кампањата се одвиваше на мирен и редовен начин, без инциденти пријавени во МНМР. Кампањските активности како на пр. митинзи и тркалезни маси, беа спроведувани низ целата земја, иако партиите и нивните активисти исто така

спроведуваа активна кампања, од-врата-до-врата, со што видливоста на кампањите беше намалена;

- Учесниците во кампањите имаа можност преку медиумите, да ги претстават своите гледишта и да ги пренесат своите пораки до електоратот на релативно еднаква основа;
- Одлуката на ДИК за печатење на гласачките ливчиња на сите јазици на етничките групи кои се повеќе од 20% од жителите на одредени општини, (во согласност со Пописот од 2002 г.) треба да биде високо оценета;

Во исто време беа забележани и следниве потфрлувања:

- Законот за референдум и граѓанска иницијатива е застарен и содржи само основни одредби, а во исто време степенот на употреба на одредбите на Законот за избор на пратеници во Собранието, во контекст на спроведување референдум, останува двосмислен и нејасен. Тешкотиите при толкувањето и спроведувањето на различните закони кои го регулираат референдумскиот процес во голем дел беа разрешени од страна на ДИК;
- Недостатокот на јасна правна регулативна рамка во врска со кампањите овозможи мешање од страна на многу субјекти и делови од заедницата кои обично не можат да учествуваат во активности за спроведување кампањи, со што придонесоа за поларизација на прашањето на референдумот;
- Меѓународната набљудувачка мисија за референдумот (МНМР) беше известена за наводни заплашувања на гласачи и, иако ваквите извештаи во голем дел не беа верификувани, истите беа широко распространети и отсликуваа одредена атмосфера на сомнеж и недоверба во периодот пред денот на референдумот. Ова беше уште нагласено со фактот дека секој кој што ќе излезе да гласа на референдумот ќе се смета дека гласал ЗА референдумот;
- Точноста на Избирачки список (ИС) повторно беше ставен под сомнеж од страна на одредени соговорници, иако МНМР доби доби информации дека политичките партии не ја искористиле правната можност да го добијат ИС од Министерството за правда, во дадениот рок да го ревидираат или да го ажурираат ИС;
- Дискурсот на медиумите во текот на кампањата беше повеќе фокусиран врз политичките прашања отколку врз суштинските прашања во врска со референдумот и потенцијалните последици од референдумот, со што се намали информативната вредност на покривањето на референдумот;
- Иако гласањето и пребројувањето на гласовите беа главно оценети како позитивни, беше увидено присуство на континуирана негрижа кон деталите на спроведување на постапката, при што во 52% од набљудувањата Избирачките одбори не успејале да ги истакнат записниците од резултатите во согласност со законот.

На денот на референдумот, набљудувачите известија дека спроведувањето на изборниот процес беше, во наголем дел, уредно и ефикасно. Меѓутоа постоеја ограничен број на случаи кога избирачките места не биле навремено отворени или биле рано затворени, како и неколку случаи на заплашувања и полнење на гласачки кутии. Пребројувањето главно беше оценето позитивно, иако изгледаше недостасува разбирање на постапките за пребројување, што влијаеше на уредната примена на постапките. Случаи на невнимателност кон деталите на постапката исто така беа увидени во текот на сумирањето на резултатите на ниво на Општински изборни комисији.

ПРВИЧНИ НАОДИ

Позадина

Во септември 2004 г., по успешното собирање на потписи за покренување на референдумскиот процес, Собранието ја усвои одлуката за одржување на референдум на 7 ноември. Иницијативата за референдумот беше покрената во јануари 2004 г. од страна на Светскиот македонски конгрес (СМК), невладина организација која е позната како организација која ги претставува интересите на етничката македонска дијаспора, која е активна и во земјата. Според СМК иницијативата е покрената поради тоа што владата не ги земала во предвид резултатите од локалните референдуми кои беа одржани на почетокот на годината поради несогласувањето со новите општински граници, определени од новиот Закон за територијална организација, донесен во август 2004 г. Овој закон ја воспостави новата поделба на општините преку спојување на некои од нив и намалување на вкупниот број на административни единици.

Собирањето на потписи за иницијативата за спроведување референдум се спроведе во целата земја во канцелариите на Министерството за правда, во периодот меѓу 23 февруари и 23 август 2004 г. На крајот на оваа постапка беа собрани 180.454 потписи, бројка која го надминува законскиот услов за собирање 150.000 потписи за покренување референдум. Собраните потписи беа потврдени од страна на Државната изборна комисија (ДИК) и истите беа поднесени до Претседателот на Собранието, во согласност со законските одредби.

Прашањето за кое гласачите треба да се изјаснат на 7 ноември е дали сакаат да постојат 123 општини, како што е предвидено со системот на поделба на општините донесен во 1996 г. Додека од една страна референдумското прашање е во директна врска со законот од 1996 г., од друга страна, успешен референдум би имал директни последици врз спроведувањето на новиот Законот за територијална организација, донесен во август 2004 г., со што, ваквиот закон ќе се поништи.

Правна рамка

Правната рамка во врска со референдумот го вклучува Уставот, Законот за референдум и граѓанска иницијатива (1998 г.) и Законот за избор на членови на Собранието. Законот за референдум и граѓанска иницијатива е застарен и, по својата природа, е мошне општ бидејќи содржи само основни одредби. Различните аспекти кои не се уредени во овој закон требаше да се спроведат во согласност со Законот за избор на членови на

Собранието. Ваквата состојба создаде тешкотии и забуни при толкувањето на законот, особено во врска со степенот до каде треба да се употребуваат одредбите кои се однесуваат на референдумската кампања.

Во согласност со Законот за референдум и граѓанска иницијатива, законодавен референдум може да се објави по прашања кои треба да бидат регулирани со закон (претходен референдум) или поради пре-оценување на претходно донесен закон (дополнителен референдум). Собранието е обврзано да објави законодавен референдум во врска со прашања кои се надлежност на Собранието во случај кога предлачачи на референдумот се најмлаку 150.000 гласачи. Референдумот од 7 ноември 2004 г. е законодавен дополнителен референдум.

Во согласност со законодавството, одлуката од законодавниот референдум ќе се смета за прифатена ако повеќе од 50% од гласачите на Избирачкиот список (ИС) гласале и ако повеќе од 50% од гласачките ливчиња се ЗА прашањето на референдумот. Донесената одлука на законодавен референдум е задолжителна.

Гласачкото право беше заштитено преку фактот дека секој граѓанин може да поднесува приговори до соодветната Општинска изборна комисија (ОИК) во врска со неправилности во гласачките постапки. Одлуката на ОИК во врска со ваквите приговори може да се обжали до Апелациониот суд. По приговори во врска со работата на ОИК ќе одлучува ДИК, а нејзините одлуки можат да се обжалат до Врховниот суд.

Органи за спроведување на изборите

Законот за референдум и граѓанска иницијатива обезбедува 3 нивоа на органи за спроведување на изборите – ДИК, 34 Општински изборни комисии и 2.973 Избирачки одбори (ИО), т.е. по еден во секое избирачко место. Членовите на органите се назначуваат по принцип на предлагање на членови, како од страна на владеачките, така од страна на опозициските партии, застапени во Собранието. Додека од една страна ИО се состојеја од Претседател и четири членови на ИО, сега Законот за референдум и граѓанска иницијатива обезбедува само 2 члена на ИО. Ова можеше да создаде сериозни тешкотии, особено во поголемите избирачки места, каде има повеќе од 1000 гласачи. ДИК навремено донесе одлука која се осврна на ова прашање преку давање на овластување на членовите ИО (ако сметаат дека е неопходно) да им дадат задачи на нивните заменици, кои обично имаат задача да ги заменуваат членовите на ИО во нивно отсуство, и да делуваат како полноправни членови освен во делот на правата на гласање и потпишување на членовите на ИО.

Општо, ДИК работеше ефикасно и со консензус, донесувајќи одлуки преку компромис за скоро сите контроверзни прашања. При тоа, иако гарантирано со закон, ДИК не воспостави свој постојан Секретаријат, со што ќе се олеснеше нејзината работата, создавајќи многу неопходни пречки. Кусокот финансиски средства и кадар не ѝ дозволика на ДИК континуирано да ги објавува своите одлуки и истите да ги дистрибуира до ОИК и ИО.

Меѓународната помош и поддршка иако не беше толку голема како за претходните избори, ДИК доби помош на друго ниво, преку обезбедување меѓународна техничка

поддршка за обука на членовите на ИО и за изработка на Прирачниците за постапките на денот на референдумот. Меѓутоа, во општи рамки, посетата на обуките беше мала, и исто така понудените содржини на обуките беа минимални.

ДИК работеше ефикасно при донесувањето на упатствата за разјаснување на одредени постапки, како и во врска со објаснувањето на формуларите кои ќе се користат на денот на референдумот. При тоа, Формуларот бр.5 - Записникот за резултатите во ИО не обезбедува табеларен приказ на нумеричките податоци. Поради финансиски причини упатствата на ДИК не беа испечатени и дистрибуирани до ИО.

Одлуката на ДИК посебно да го печати текстот на сите јазици на етничките групи на места каде тие претставуваа 20% од населението на одредена општината (во согласност со Пописот од 2002 г.), треба да биде високо оценета. Јавни повици со упатства за гласање требаа да бидат истакнувани на сите избирачки места и беа испечатени на јазиците на сите седум етнички групи кои се споменати во Преамбулата на Уставот. Меѓутоа, не беше применет истиот пристап за формуларите за постапките на денот на референдумот, и тие беа испечатени само на македонски јазик.

Специјално рано гласање за војниците, лицата кои се на издржување затворска казна, лицата кои се во притвор и за внатрешно раселените лица, се одржа на 6 ноември на околу 39 специјални избирачки места. Набљудувањата на раното гласање покажаа дека тоа било спроведено без никакви поголеми тешкотии, иако општиот одзивот на гласачите бил низок.

Избирачкиот список беше ажуриран од страна на Министерството за правда (МП), а јавен увид во изводите можеше да се направи во локалните канцеларии на МП. Конечниот ИС содржеше 1.709.536 гласачи, со што се утврди задолжителниот цензус за успешен референдум и изнесуваше 854.769 гласачи. Новиот вкупен број на гласачи воспостави зголемување од некои 14.433 гласачи во споредба со ИС кој се користеше за априлските избори. Изгледа дека биле направени мал број напори за подобрување на точноста на ИС, освен во делот на проверката на податоците за 180.000 гласачи кој се потпишаа на петицијата за референдум.

Точноста на ИС повторно беше доведена во прашање од страна на некои соговорници кои истакнаа дека ИС содржи имиња на граѓани кои живеат во странство, како и значаен број на полинати лица. Набљудувачката мисија на претседателските избори на ОБСЕ/ОДИХР во 2004 г., дојде до слични наоди. Законот за избирачки список не содржи правни решенија за автоматско изземање на такви имиња од ИС. Меѓутоа, овој закон им овозможува на политичките партии да го добијат ИС од Министерството за правда за партиите да можат да ја проверат точноста на информациите. МНМР доби информации дека политичките партии не ја искористиле можноста, во текот на законскиот рок, да го ревидираат и ажурираат.

Техничките подготовки беа главно изведени на непречен и ефикасен начин низ целата земја. Формирањето на Избирачките одбори, дистрибуцијата на изборниот материјал и подготовките за денот на референдумот беа непречено спроведени. Ниту еден приговор

не беше поднесен од страна на политичките партии во врска техничките аспекти на референдумскиот процес.

Кампања

Кампањата за референдумот официјално започна на 7 октомври и беше наречувана „пропаганда“ бидејќи ДИК реши дека не треба да се смета за кампања, во вообичаената смисла на зборот, поради недостатокот на услови за регистрација за учесниците. Владините коалициски партнери, Социјал-демократскиот сојуз на Македонија (СДСМ) и Демократската унија за интеграција (ДУИ), заедно со Либерал-демократската партија, изјавија дека ќе ги повикаат своите симпатизери и членови да апстинираат од гласањето.

Меѓу опозициските партии, Внатрешната македонска револуционерна организација – Демократска партија за македонско национално единство (ВМРО-ДПМНЕ) излезе со цврст став за поддршка на референдумот и тврдеше дека да се гласа ЗА не значи дека се гласа против Охридскиот рамковен договор или децентрализацијата, ниту пак значи против евро-атланските интеграции, туку значи дека се гласа против начинот на преговарање за новиот Закон за територијална организација, како и начинот на негово донесување. Главната опозициска етнички албанска партија, Демократска партија на Албанците (ДПА), објави дека ќе го бојкотира референдумот, иако на почетокот нејзините лидери изјавија дека ќе ги повикаат гласачите да гласаат ЗА, за да се демонстрира нивното незадоволство со спроведувањето на Охридскиот рамковен договор.

Невладините организации (НВО) и помалите партии исто така беа вклучени во референдумот. Особено СМК, како иницијатор на референдумот, водеше активна кампања ЗА референдумот, а истото го сторија и Либералната партија и Коалицијата трет пат.

Кампањата главно се одвиваше без поголеми инциденти, на тивок начин. Видливоста на материјалот на кампањите беше скромна, со исклучок на постерите кој беа поставени во поголемите градови, како и брошурите кои беа дистрибуирани во текот на последните денови од кампањата, особено од страна на тие кои го поддржуваа референдумот. Политичките партии држеа митинзи и округли маси низ целата земја за да им ги објаснат своите ставови на гласачите и да повлијаат врз одлуките кај граѓаните. Сите партии го користеа спроведувањето на т.н. кампања од-врата-до-врата со што се намали видливоста на активностите на нивните кампањи. Мора да се истакне дека практично не постоеше никаква кампања за гласање ПРОТИВ, бидејќи сите кои беа против референдумот го повикаа електоратот да апстинира од гласање или да го бојкотира референдумот, со што на електоратот му беше ускратено правото за една посеопфатна дискусија за посебните прашања околу територијалната организација.

МНМР беше известена за наводни различни форми на заплашување и вршење притисок, при што гласачите биле убедувани или да апстинираат или да гласаат ЗА референдумот. Беше особено истакнато дека наводен притисок бил вршен врз вработените на државните претпријатија, државните службеници и луѓето кои добиваат социјална помош. Овие обвинувања во голем дел не беа верификувани, меѓутоа истите беа широко распространети и придонесоа за воспоставување на одредена атмосфера на сомнеж и недоверба во текот на периодот пред референдумот.

Недостатокот на јасна регулатива во врска со кампањите подигна одреден степен на загриженост, особено во врска со финансирањето и обелоденувањето на трансакциите на кампањите. Бидејќи не постоеше кампања, во вистинската смисла на зборот, и бидејќи не постојеја официјални организатори на кампања, тешко можеше да се одреди кои правила треба да се користат, и кои подлежи на таквите правила во врска со финансирањето на кампањите и известувањето за финансиските трансакции.

При тоа, непостоењето на јасна регулативна рамка поврзана со кампањите, како и одлуката дека треба да се разгледа учеството на секоја институција или физичко лице кое сака да учествува во кампањата, го промовираше учеството на многу други субјекти и делови на заедницата, кои, во обично не учествуваат во кампањите. На пример, јавните коментари од страна на религиозните заедници подигнаа загриженост меѓу соговорниците и можеби придонесоа за поларизацијата меѓу етничките заедници во врска со референдумот. Изјавите на некои претставници на меѓународната заедница, пред и во текот на референдумската кампања исто така беа предмет на контроверзии, при што, некои ги сметаа како мешање во внатрешните работи на земјата, а други пак изјавуваа дека се безопасни коментари околу иднината на земјата.

Признавањето на уставното име на земјата од страна на владата на Соединетите Американски Држави на 4 ноември беше доминантна тема на јавна дискусија непосредно пред одржување на референдумот, откако започна изборниот молк.¹

Пред-референдумски приговори и жалби

СМК поднесе приговор до ДИК каде побара да биде сметан за легитимен организатор на референдумска кампања, во согласност со одредбите на Законот за избор на членови на Собранието. Со ова СМК ќе можеше да назначува членови во избирачките одбори, да има овластени претставници во текот на денот на референдумот и да добие компензација за трошоците за референдумската кампања. Меѓутоа беше одлучено дека кампања не постои, и со тоа не постојат организатори на кампања, бидејќи секој може да спроведува пропаганда ЗА или ПРОТИВ референдумското прашање. СМК ја обжали оваа одлука на ДИК до Врховниот суд. Пред денот на референдумот Врховниот суд не се изјасни по жалбата.

СМК исто така поднесе протесно писмо до ДИК и до МП кое се однесуваше на тоа дека ДИК ја прекршува законската временска рамка во потврдувањето на конечниот Избирачкиот список, и во однос на гласањето на внатрешно раселените лица и на војската. На 6 ноември СМК испрати протестно писмо до ДИК во врска со митинг одржан во Скопје на истиот ден, заради прославување на признавањето на уставното име на земјата од страна на владата на САД. Според СМК овој митинг биле прекршени правилата за предизборен молк. ДИК во одговорот на ова протестно писмо упатува дека ова прашање треба да се реши од Основен суд, бидејќи ДИК не е овластена да забранува такви јавни настани.

¹ По распаѓањето на поранешна Југославија, уставното име на земјата стана предмет на меѓународни контроверзи.

Медиуми

Електронските и печатените медиуми, во целост, им обезбедија на гласачите доволно покривање на референдумот. Меѓутоа во дискурсот на медиумите во текот на кампањата преовладуваа работи како, меѓусебните обвиненија од страна на политичките партии и другите кои учествуваа во кампањите, шпекулациите за уназадувањето или приближувањето на земјата до евро-атланските интеграции, коментарите за можното влошување на интернетичките односи и потенцијалните закани за мирот и стабилноста во змејата, во однос на посуштинските законски прашања поврзани со референдумското прашање.

Правната рамка која ги регулираше медиумите во текот на референдумската кампања ги опфати Законот за референдум и граѓанска иницијатива, соодветните одредби на Законот за радиодифузија и Препораките за електронското медиумско покривање за Референдумот од 2004 г. Одреден број соговорници споменаа одредени тешкотии во врска со толкувањето и употребата на одредбите од законите во врска со прикажувањето на референдумската камања во медиумите.

Советот за радиодифузија на 7 октомври ги донесе Препораките за медиумското покривање за Референдумот од 2004 г., што претставуваше обид да се надмине правниот вакуум на постоечките закони во врска со референдумот, како и обид за да се обезбедат еднакви услови на лицата или организациите кои спроведуваат кампањи за или против референдумот. Во согласност со овие Препораки, електронските медиуми требаа да ги покријат различните гледишта во врска со референдумот на еднаков начин. Беа воспоставени и посебни задолженија за јавните сервиси, како и во врска со објавувањето на резултатите од јавните анкети и за платената пропагандна програма.

Советот за радиодифузија исто така воспостави и служба за следење на медиумите во текот на референдумот и ги предупреди радиодифузерите кои обезбедуваат нееднакво покривање и кои ги прекршуваат правилата за објавување на резултатите од јавните анкети, при што, беше испратен ин општ потсетник до сите електронски медиуми каде се бара од нив да избегнуваат употреба на говор на омраза. Меѓутоа немањето на директна надлежност за спроведување на законот од страна на Советот за радиодифузија, заедно со општата природа на правната рамка за покривање на референдумот од страна на медиумите, ја намалија ефикасноста на таквите мерки.

МНМР спроведе активности за следење на медиумите чии резултати покажуваат дека, од една страна едни медиуми обезбедија балансирана слика на двете мислења околу референдумот, но кај други медиуми постоеше тенденција на едностраност, во рамките на тоа колку некои ставови беа покривани како и во рамките на уредничките коментари.

Меѓу националните радиодифузери кои беа следени од страна на МНМР, МТВ 1 и ТВА1 обезбедија балансирано покривање на двете позиции во текот на нивните информативни емисии, додека ТВ СИТЕЛ имаше тенденција во своите вести да ги покрива активностите на поддржувачите на референдумот за три пати повеќе од активностите на противниците. МТВ 3, во рамките на ударните вести на албански јазик обезбеди слабо покривање на референдумската кампања, во споредба со информативните програми на другите ТВ

канали со национална концесија. Овој канал особено не водеше сметка за покривање на подржувачите на референдумот. MTV1, TV Сител и TVA1 емитуваа дебати за референдумот во живо со покана за учество до обата табора.

Квантитативната анализа на националните дневни изданија, покажа дека набљудуваните весници понудија различни ставови во врска со референдумот. На пример „Време“ имаше про-референдумски став во уредничките статии, додека двата весници на албански јазик, што беа набљудувани, „Флака“ и „Факти“, повеќе ги застапуваа ставовите против референдумот, како преку малиот број на покривање на пропагандата на подржувачите на референдумските активности, така и преку своите уреднички коментари.

Рекламниот простор и време беа откупени од страна на Обединетата опозиција на референдумот, владеачката коалиција, Граѓанското движење на Македонија и, во помал обем, од страна на други организации.

Родови прашања

Учеството на жените на овој референдум не беше прашање од највисока важност. Неколку истакнати жени политичари и универзитетски професори земаа активно учество на митинзите и јавните дебати и често пати се појавуваа во медиумите.

Имаше една жена која беше член на ДИК (од 9 членови), а жените учествуваа во редовите ОИК со околу 30%, каде, во споредба со селските населени места, жените беа позастапени во ОИК во градските населени места. На денот на референдумот, набљудувачите известија дека во 25% од случаите имало жени-членови на ИО.

Домашни набљудувачи

Повеќе од 10.000 домашни набљудувачи од 7 различни организации беа акредитирани од страна на ДИК. Најголемите набљудувачки напори ги спроведе СМК (6.111 набљудувачи) и домашната непартиска организација МОСТ (3.700). МОСТ вршеше интензивни обуки на сите свои набљудувачи и планираше да покрие повеќе од 60% од избирачките места. На денот на референдумот, во 22:00 ч., МОСТ ги објави резултатите од нивното паралелно сумирање на резултатите. Овие резултати, дадоа неофицијални предвидувања за одзивот кој бил 26,3%, каде 95% од гласовите биле ЗА и 5% биле ПРОТИВ

Бидејќи политичките партии не беа во можност да го следат референдумскиот процес на денот на референдумот, тие најверојатно, употребиле други начини за добивање акредитации за нивните набљудувачи, на пр. преку НВО. Ова може да служи како објаснување за големиот број на акредитирани набљудувачи на СМК. Дури ако се претпостави дека повеќето од набљудувачите се волонтери, нивните набљудувачки активности можеби содржеле некој финансиски импликации.

Ден на референдумот, пребројување и сумирање на резултати

Денот на референдумот помина тивко и редовно. Прелиминарните резултати објавени од страна на ДИК го одредија одзивот на 26%. Покрај повторената загриженост која беше изјавувана пред денот на референдумот, дека некои избирачки места може да се случи да не бидат отворени, најголемиот дел на избирачки места беа отворени во согласност со распоредот за денот на референдумот. Во мал број на случаи, набљудувачите изјавија дека некои од избирачките места биле отворени со задоцнување, кое понекогаш траело и по неколку часа, а во некој мошне изолирани случаи, воопшто не биле отворени. Во ограничен број на други случаи избирачките места биле затворени порано од официјалното време за затворање на избирачкото место, т.е. 19:00 часот, бидејќи не се очекувало присуство на други гласачи.

Од 803 посетени избирачки места, набљудувачите го оцениле спроведувањето на гласачкиот процес како „добро“ или „мошне добро“ во 96% од случаите. Атмосфера на гласањето беше позитивно оценета во најголем број на случаи. Најголемиот проблем за што набљудувачите известуваа беше недостасувањето на материјалите, како на пр. формулари кои се користат од страна ИО, или одредени несоодветности во уредното следење на условите во законската постапка. Останатите проблеми вклучуваа семејно гласање во 3% од набљудувањата, и гласање за други лица во 1% од набљудувањата.

Инаку, гласачката постапка беше редовна во најголемиот дел од посетените избирачки места. Присуство на несоодветна тензија беше увидено во 1% од посетените избирачки места, а материјали од кампањите во просторот до 100 метри од избирачките места беа забележани во 3% од посетите. Несоодветно заплашување беше увидено во четири набљудувани случаи, набљудувачите увидоа и четири случаи на полнење на гласачки кутии.

Беа забележани домашни набљудувачи во сите посетени избирачки места. Меѓутоа, постоеше очигледна забуна меѓу набљудувачите кои беа акредитирани од страна на СМК; МНМР прими извештаи дека тие се идентификувале дека ги претставуваат опозициските политички партии.

Набљудувачите го оценија пребројувањето на гласовите како главно позитивно, при што 89% од набљудувачите го опишале како „добро“ или „мошне добро“. Четири насто од набљудувачите известија за сериозни неправилности во текот на пребројувањето, а не постоеле извештаи на заплашување на членови ИО во текот на процесот на пребројување. Разбирањето на постапката на пребројување од страна на членовите на ИО беше оценета како добра во 60% од случаите, а во исто време, пребројувањето беше опишано како не толку добро организирано во 15% од набљудуваните избирачки места. Само во два случаи набљудувачите известија за присуство на неовластени лица при боењето на гласовите. Набљудувачите не известија за нути еден случај кога неовластени лица ја управувале работата на ИО. Меѓу останатите проблеми ги издвојуваме тешкотиите при пополнувањето на неопходните формулари, и неистакнување на резултатите од пребројувањето (во 52% од набљудувањата).

Во ограничен број на случаи ОИК имале тешкотии во процесот на сумирање на резултатите. Набљудувачите го оценија сумирањето на резултатите како „лошо“ или „мошне“ лошо во 15% од набљудуваните случаи. Во најголем број на случаи ова е

резултат на премногу присутни лица во просторијата и недоволно разбирање на постапките.

Набљудувачката мисија на ОБСЕ/ОДИХР ќе продолжи да ги следи конечните фази на процесот на сумирање на резултатите. ОБСЕ/ОДИХР ќе го објави сеопфатниот извештај за референдумот, околу 6 недели по завршувањето на процесот.

*Изјавата е достапна на англиски и на македонски јазик.
Меѓутоа, верзијата на англиски јазик е единствената официјална верзија.*

ИНФОРМАЦИИ ЗА МИСИЈАТА И БЛАГОДАРНОСТ

Амбасадорот Фридрих Бауер (Австрија) ја предводеше долгорочната Набљудувачка мисија за референдумот на ОБСЕ/ОДИХР. Делегацијата на Советот на Европа се состоеше од Парламентарното Собрание на Советот на Европа и Конгресот на локални и регионални власти во Европа. Г-дин Зекерија Акам (Турција) ја предводеше делегацијата на Советот на Европа. Г-дин Шин Обрајан ја предводеше делегацијата на Конгресот на локални и регионални власти во Европа.

Набљудувачката мисија за референдумот на ОБСЕ/ОДИХР беше воспоставена на 11 октомври во Скопје, а кратко време потоа започна да го набљудува референдумскиот процес, со 12 долгорочни набљудувачи кои беа разместени во 7 различни градови во целата земја.

На денот на референдумот, Меѓународната набљудувачка мисија на референдумот (МНМР) распореди околу 183 набљудувачи од 28 земји-учеснички во ОБСЕ, како и 8-члената делегација на Советот на Европа. Претставниците на амбасадите на земјите-учеснички на ОБСЕ во Скопје, како и други меѓународни организации, исто така дадоа оридонес со своите краткорочни набљудувачи, за чија помош МНМР е благодарна. На денот на референдумот, набљудувачите на МНМР посетија повеќе од 800 избирачки места од вкупно околу 3.000 во целата земја.

МНМР им благодари на Министерството за надворешни работи, Државната изборна комисија и другите национални и локални власти за нивната поддршка и соработка во текот на набљудувањето. МНМР исто така ѝ благодари на Набљудувачката мисија за прелевање на конфликти во Скопје на ОБСЕ и Канцеларијата на советот на Европа во Скопје, како и другите меѓународни организации и амбасади, акредитирани во Скопје, за дадената поддршка во текот на траењето на мисијата.

Институциите кои се претставени во МНМР се спремни да им помогнат на властите и граѓанското општество на поранешната југословенска Република Македонија, да продолжат со подобрувањето на референдумскиот процес.

За дополнителни информации, ве молиме контактирајте со:

- Г-ѓа Урдур Гунарсдотир, портпарол на ОДИХР, во Варшава (+48 22 520 0600); или Г-ѓа Холи Рутрауф, советник за избори, ОБСЕ/ОДИХР, во Варшава (+48 22 520 0600);
- Г-дин Оскар Алакрон, Секретаријат на конгресот, Конгрес на локални и регионални власти на Европа, во Стразбур (+33-390-21-46-74).
- Г-дин Давид Купина, Парламентарно Собрание на Советот на Европа во Стразбур (+33 388 4121 17)